

KNJIŽEVNOST**Drago Kladnik, Drago Perko:****Slovenska imena držav****Geografija Slovenije 25**

Ljubljana 2013: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Založba ZRC, 159 strani, 13 zemljevidov, 1 slika, 4 preglednice, ISBN 978-961-254-454-6

Raba zemljepisnih imen je neenotna, kar lahko povzroča težave pri medsebojnem komuniciranju. Zaradi tega se vseskozi kažejo potrebe po bolj poenoteni rabi, ki jo v najbolj skrajni obliki predstavljajo standardizirana zemljepisna imena. Za standardizacijo zemljepisnih imen v Sloveniji je zadolžena Komisija za standardizacijo zemljepisnih imen Vlade Republike Slovenije. V splošnem je standardizacija dejavnost vzpostavljanja usklajenih pravil in določil z namenom, da se doseže optimalna stopnja urejenosti na danem področju, standardizacija zemljepisnih imen pa je postopek načrtnega in zavestnega poenotenja njihove rabe. V ta namen standardizacijski imenoslovni organ za določen topografski objekt ali geografski pojav uradno določi praviloma eno, v nekaterih primerih tudi več zemljepisnih imen, pripravi imenik jezikovno in drugače ustreznih zemljepisnih imen, skupaj z natančnimi navodili za njihovo rabo, pravilen zapis in tudi ustrezno rabo v tujih jezikih. V slovenskem jeziku imamo standardizirana le zemljepisna imena na zemljevidu Slovenije v merilu 1 : 1.000.000 in na zemljevidu Slovenije v merilu 1 : 250.000, poleg tega pa so standardizirana tudi imena vseh držav in nekaterih odvisnih ozemelj, takšnih z najvišjo stopnjo avtonomije. Standardizacija pa še ne pomeni, da določenega imena ni nikoli več mogoče spremeniti. Včasih ga je treba spremeniti zaradi spremenjenih političnih okoliščin in z njimi povezanih sprememb izvornih imen, včasih pa se jih spreminja tudi na pobudo uporabnikov v ciljnem jeziku, to je slovenščini, kar se dogaja zlasti zaradi potreb po čim večjem poenotenju

oziroma sistematiziranju rabe tovrstnih imen. Zaradi tega se ob vsakem postopku obdelave imenskega gradiva za standardizacijo tovrstnih imen ne lotevamo le izrazito problematičnih imen ampak celotnega imenskega korpusa. Edino takšen pristop lahko zagotovi ustrezne rešitve, problemi pa se vseskozi kažejo pri njihovi diseminaciji.

Petindvajseta knjiga zbirke Geografija Slovenije z naslovom Slovenska imena držav predstavlja pomembno razpravo na področju imenoslovja pri nas. Avtorja Drago Kladnik in Drago Perko, oba znanstvena svetnika na Geografskem inštitutu Antona Melika Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti v knjigi podrobno razčlenjujeta problematiko poimenovanja neodvisnih držav in glavnih odvisnih ozemelj v slovenskem jeziku.

Knjigo lahko razdelimo na tri glavne vsebinske dele. Prvi del je razdeljen na štiri poglavja.

V uvodnem poglavju je predstavljen kratek pregled tujih in domačih prizadevanj na področju imen držav, sledi poglavje o eksonimih in podomačenih tujih zemljepisnih imenih ter o tipih podomačevanja tujih zemljepisnih imen, dve poglavji pa sta namenjeni standardizaciji in standardiziranim zemljepisnim imenom – predstavljen je izbor izbranih imenskih oblik, posebej pa so predstavljena nekatera imena, katerih raba je neenotna. V drugem delu so tabelarično predstavljeni imenski vidiki 198 neodvisnih držav in 51 najpomembnejših odvisnih ozemelj. Posamezno ime države je opremljeno z devetindvajsetimi različnimi kategorijami. V prvi kategoriji je predstavljeno standardizirano slovensko kratko ime države, sledita dve samostalniški in pridevniška oblika tega imena, po štiri jezikovne različice uradnega kratkega imena in uradnega dolgega imena (slovensko, angleško, francosko in originalno), jezik(i) originalnih imen, črkovni in številčna koda države, etimologija imena, morebitna nestandardizirana alternativna slovenska oblika imena, morebitno staro ime ter vzdevek države ter morebitne opombe, na koncu pa sledijo še imena prebivalcev v edninski različici v obeh spolih ter v množinski različici in njihove rodilniške oblike ter število morebitnih pripadajočih odvisnih ozemelj. Sledi še seznam odvisnih ozemelj, ki je sestavljen iz enajstih kategorij. Standardiziranemu slovenskemu imenu odvisnega ozemlja sledi ime države, ki ji pripada, originalno ime odvisnega ozemlja, jezik(i) tega imena, angleška in francoska imenska različica, dve črkovni in številčna koda odvisnega ozemlja, nestandardizirano slovensko alternativno ime ter vzdevek odvisnega ozemlja. V tretjem, kartografskem delu so obravnavane ozemeljske politične enote prikazane na barvnih zemljevidih z vrisanimi razmejitvami.

Knjiga bralca v prvi vrsti seznanja z občo problematiko poimenovanja držav v slovenskem jeziku in prispeva k pravilnejši in bolj enotni rabi imen držav ter tako predstavlja koristen pripomoček tako posameznikom kot ustanovam, ki se srečujejo s to problematiko.

Matjaž Geršič

Mateja Breg Valjavec:
Nekdanja odlagališča odpadkov v vrtačah in gramoznicah
Geografija Slovenije 26

Ljubljana 2013: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Založba ZRC, 118 strani, 61 fotografij, grafov in zemljevidov, 6 preglednic, ISBN 978-961-254-455-3

Geografka Mateja Breg Valjavec se je rodila na Ptujju. Po maturi na tamkajšnji gimnaziji je študirala geografijo na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, kjer je leta 2005 diplomirala. Istega leta se je kot mlada raziskovalka zaposlila na Geografskem inštitutu Antona Melika ZRC SAZU, kjer raziskuje predvsem na področjih geoinformatike, trirazsežnostnega modeliranja, varstva okolja, ravnanja z odpadki, varstva narave in zavarovanih območij. Izobraževanje je nadaljevala na podiplomskem študiju Krasoslovje na Fakulteti za podiplomski študij Univerze v Novi Gorici in ga leta 2012 sklenila z zagovorom disertacije v angleškem jeziku *Geoinformatic methods for the detection of former waste dis-*

posal sites in karstic and nonkarstic regions (case study of dolines and gravel pits) ali Geoinformacijske metode za določanje nekdanjih odlagališč odpadkov v kraških in nekraških pokrajinah (na primeru vrtač in gramoznic).

26. knjiga zbirke Geografija Slovenije prinaša prav rezultate njene doktorske disertacije. Monografija ima 14 poglavij z veliko podpoglavij. Vsebino dopolnjujejo in nadgrajujejo številni tematski zemljevidi in povedne barvne fotografije.

Monografija se ukvarja z nekdanjimi odlagališči odpadkov v kotanjah, predvsem vrtačah in gramoznicah. Avtorica je z reliefno analizo primerjala nekdanjo in sedanjo pokrajino. Izdelala je celostni metodološki pristop, ki s pomočjo trirazsežnostnega modela omogoča odkrivanje in evidentiranje nepoznanih, skritih nekdanjih odlagališč odpadkov v kotanjah na območju ranljivih vodonosnikov, kjer je podtalnica še posebej ogrožena.

Trirazsežnostni model nekdanjega površja pokrajine je izdelala s stereovrednotenjem arhivskih aeroposnetkov. Za vzorčna območja je izbrala Logaško polje in Logaški ravniki ter Ljubljansko polje. Poiskala je skrite kotanje, ugotovila njihovo obliko in določila količino skritih odpadkov. Izdelala je kataster nekdanjih odlagališč odpadkov, ki na Logaškem polju vključuje 92 objektov (vrtač), na vodovarstvenih območjih vodarn Kleče in Jarški prod na Ljubljanskem polju pa 71 objektov (gramoznic). Na terenu je vzorčila (sondirala) prsti nad odpadki, na preseku zasutih kotanj merila električno upornost tal, s fitogeografskim popisom pa določila indikatorske rastline, ki so pokazatelj navzočnosti organskih odpadkov v kotanji. Rezultati terenskega preučevanja pomenijo nova izhodišča za bodoče geoinformacijske analize rastlinstva in prsti na odlagališčih odpadkov.

Ugotovila je, da je zaradi odlaganja odpadkov v vrtače kraški relief bistveno bolj degradiran kot obrečni relief prodnih ravnin. Pri zasipavanju vrtač na Logaškem polju in Logaškem ravniku gre za trajno degradacijo, uničenje velikega števila naravnih kraških oblik in nevarnost onesnaženja kraške vode, medtem ko je na Ljubljanskem polju zasipavanje gramoznic v prvi vrsti vračanje površja v njegovo prvotno obliko. S tega vidika lahko pokrajino z zasuto gramoznico označimo za sanirano, negativne posledice

odlaganja odpadkov pa ostajajo v prsteh, rastlinstvu, še najbolj pa v nenadnih onesnaženjih podtalnice iz tako imenovanih neznanih virov onesnaženja.

Avtorica knjigo končuje s spoznanjem, da je: »... Kljub mnogim geoinformacijskim metodam in kakovostnim prostorskim podatkom, ki omogočajo daljinsko zaznavanje, modeliranje in temeljito preučevanje pokrajine, v znanstveni geografiji rezultate treba dokazati in preveriti neposredno v pokrajini, torej na terenu. Znanje, ki ga raziskovalni geograf pridobi na podlagi otipljivega, neposrednega, fizičnega stika s preučevanim objektom ali pojavom, je še vedno ključnega pomena za poglobljeno interpretacijo rezultatov, pridobljenih z geoinformacijskimi analizami ...«.

Knjiga ima poleg znanstvene vrednosti tudi velik uporabni pomen, saj je mogoče na podlagi avtoričine metodologije poiskati skrita in zato še bolj nevarna odlagališča odpadkov v vseh tipih slovenskih pokrajin, izdelati njihov kataster za celo Slovenijo in se lotiti ustreznega reševanja najbolj ranljivih območij.

Drago Perko

Nika Razpotnik Visković:

Vloga polkmetij v preobrazbi slovenskih obmestij

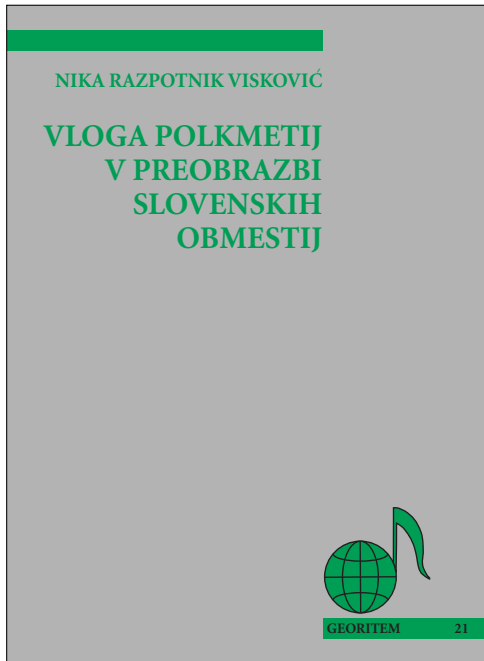
Georitem 21

Ljubljana 2013: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Založba ZRC, 85 strani, 18 slik, 22 preglednic, ISBN 978-961-254-434-8

Nova publikacija v knjižni zbirki Georitem obravnava vlogo polkmetij v gospodarski, okoljski in prostorski preobrazbi obmestij. Vsebinsko je razdeljena na dva dela. V začetnih poglavjih je oblikovan strnjen pregled rezultatov znanstvenih raziskav polkmetij, pri čemer so zaobjeti družbeni, gospodarski in geografski vidiki ter vidik večnamenske vloge kmetijstva, v nadaljevanju pa rezultati preverjanja raziskovalnih hipotez. V osredju je iskanje odgovorov na vprašanja, kakšen je vpliv bližine trga delovnih mest na mobilnost kmečke delovne sile, ali se družbenogospodarske značilnosti obmestnih kmetijskih gospodarstev odražajo v značilnostih gospodarjenja in posledično v prostoru ter kakšna je vloga polkmetij pri krepitvi večnamenske vloge kmetijstva.

Glavne ugotovitve, ki jih avtorica zapiše, so, da je kmetijstvo na večini kmetij v Sloveniji le stranska dejavnost, stopnja urbanizacije območja, kjer je določena kmetija, pa pri tem, nekoliko presenetljivo, nima opazne vloge. Ne glede na to, ali gre za neurbanizirana ali izrazito urbanizirana območja, člani gospodinjstva intenzivno iščejo dodatne vire dohodka zunaj kmetijske dejavnosti. Polkmetije so glede na površino obdelovalnih zemljišč manjše od čistih kmetij, njihovo gospodarjenje je prostorsko bolj razdrobljeno in prispeva k večji pokrajinski pestrosti, delež najetih kmetijskih zemljišč pa je manjši. V sklopu vrednotenja večnamenske vloge kmetijstva je bilo ugotovljeno, da je delež kmetijskih gospodarstev z ekstenzivnimi kmečkimi sadovnjaki, ki imajo močan pokrajnotvorni pomen, med polkmetijami v primerjavi s čistimi kmetijami večji, prav tako polkmetije gojijo večje število različnih posevkov na enoto obdelovalnega zemljišča. Obremenjevanje okolja z dušikom in fitofarmaceutskimi sredstvi je na polkmetijah manjše kot na čistih kmetijah. Po drugi strani se čiste kmetije pogosteje odločajo za dopolnilne dejavnosti in za ekološko kmetovanje.

Avtorica se je lotila raziskovanja področij, ki imajo v slovenski geografiji ter sorodnih vedah bogato in dolgo tradicijo. Tako kmetijstvo kot obmestni prostor sta bila do sedaj preučevana že iz številnih zornih kotov. Kljub temu zaradi intenzivnih sprememb obojega ne zmanjka vidikov, ki so vredni obravnave. Obmestni prostor predstavlja območje, kjer se stikata mesto in podeželje. S funkcijske, strukturne in vizualne plati sta to nasprotujoča si pokrajinska elementa, zato ne preseneča, da se v tej »mešani coni« srečujejo številni interesi. Iz sorodnih raziskav je mogoče izluščiti, da se v zadnjem obdobju v ob-

mestja stekata tako poselitev kot delovna mesta, zaradi pretežno ravninskega sveta pa je ta prostor zanimiv za različne gospodarskih aktivnosti, tudi za kmetijstvo. Ob tem se zdi, da je pomen kmetijstva z družbenogospodarskim prehodom, ko smo iz agrarne razvojne stopnje preko procesov industrializacije in terciarizacije prešli v informacijsko družbo, zmanjšan na najnižjo možno raven. Opisano stanje se odraža v javnomnenjskih raziskavah, ki jih na pregleden način predstavlja avtorica. Iz njih lahko razberemo, da poklic kmeta velja za enega najmanj uglednih, ljudje pa so še posebej kritični do polkmetov. Po njihovem prepričanju naj bi bili polkmetje odgovorni za zanemarjanje obdelave kmetijskih zemljišč in uničevanje tradicionalne kmetijske kulturne pokrajine, neučinkovitost na delovnem mestu in razširjenost sive ekonomije. Četudi kaj od tega delno drži, se je težko znebiti občutka, da so vplivi ideološkega boja proti tej družbeni skupini v preteklosti pustili globoke sledi v zavesti Slovencev še danes.

Če na tem mestu poskušamo razumeti zgodovino, ji dati svoje mesto ter iti naprej, pa se kot posamezniki in družba moramo vprašati o resnični vlogi in pomenu (pol)kmetijstva v slovenskem prostoru. Poleg primarne pridelovalne vloge ima kmetijstvo že od nekdaj tudi pomemben družbeni in okoljski pomen. V skladu s tem lahko govorimo o večnamenskosti kmetijstva, na katerega publikacija večkrat opozori. Politično prepoznavanje te vloge v praksi pomeni predvsem razvojno, strukturno in finančno podporo tistim kmetijam, na katerih skrbijo, da se kmetijstvo ne povezuje le s pridelavo hrane, ampak tudi s kakovostnim bivanjem, socialno varnostjo na odročnejših podeželskih območjih, ohranjanjem tradicionalnih prvih kulturne pokrajine in varovanjem okolja. V obdobju krize ter upadanja standarda se v povezavi s tem vse več govori tudi o prehranski odvisnosti in samooskrbi. Vse naštetto jasno kaže vitalni pomen kmetijstva in polkmetij za slovenski prostor. Publikacija, ki vse naštetto obravnava celovito in na pregleden način, je zato nadvse primerna za vse, ki se kakorkoli ukvarjajo s to gospodarsko panogo, za razvojne in prostorske načrtovalce, učitelje, študente ter zainteresirano javnost.

Jani Kozina

**Boštjan Rogelj, Irma Potočnik Slavič, Irena Mrak (uredniki):
Gorenjska v obdobju glokalizacije**

Bled 2013: Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 365 strani, ISBN 978-961-237-605-5

Geografska monografija z naslovom *Gorenjska v obdobju glokalizacije* je izšla ob 21. zborovanju slovenskih geografov na Bledu (glej poročilo v rubriki Zborovanja). Kot pove naslov in kot pravijo uredniki, sta poleg Gorenjske v knjigi »... pogosto zastopana pojma *globalizacija* in *glokalizacija* ... Izraz *glokalnost* je širši javnosti manj znan, strokovnjaka pa vabi k iskanju odgovora, v kolikšni meri je družbenogospodarski razvoj vključen v lokalne in koliko v širše (globalne) gospodarske in druge tokove ...«.

Knjiga je razdeljena na tri vsebinske sklope.

Prvi sklop je namenjen okoljskim spremembam. Sestavlja ga 5 prispevkov izpod peresa 17 različnih avtorjev. Tri poglavja se ukvarjajo z Gorenjsko, in sicer s podnebjem, z višinsko pasovitostjo rastlinstva in s snežnimi plazovi, eno poglavje s slovenskimi alpskimi jezери, zadnje poglavje tega sklopa pa na gorenjskih primerih opisuje nove možnosti absolutne datacije naravnih procesov.

Tudi drugi sklop, ki se ukvarja s spreminjanjem kulturne pokrajine, prinaša 5 prispevkov 8 avtorjev. Vsi so namenjeni Gorenjski, in sicer krčenju in agrarni rabi gozdov ob višinski kolonizaciji, širjenju prometnih površin v zadnjih dveh stoletjih, počitniškim bivališčem v Bohinju, preobrazbi mestnega središča in oblikovanju novih območij storitvenih dejavnosti v gorenjski metropoli ter suburbanizaciji Udin boršta, zanimive kraške pokrajine nedaleč od Kranja.

Največ prispevkov, kar 11, je v tretjem sklopu, ki je namenjeno upravljanju lokalnih in regionalnih virov. Napisalo jih je 20 avtorjev. Vsi se ukvarjajo z Gorenjsko ali primeri z Gorenjskega, in sicer z možnostjo vodne, energetske in prehranske samooskrbe, viri pitne vode, s spremembami trajnostnega kmetovanja, prebivalstvenimi značilnostmi, poselitvenimi vzorci etničnih skupin, z razmestitvijo

ustvarjalnih poklicev, s turizmom, spremembami funkcijskih zaledij središčnih krajev, z glokalizacijo podeželja, s hišnimi in ledinskimi imeni ter z dobrimi praksami urejanja vodotokov.

Vseh 21 prispevkov skupaj obsega 311 strani. Na koncu knjige je dodana bibliografija na 30 straneh, sledijo pa sezname preglednic, slik in avtorjev, ki povedo, da je v knjigi skupaj 47 preglednic, kar 142 slik in 44 različnih avtorjev. Dobra polovica avtorjev prihaja z geografskih ustanov (15 z Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU, 10 z Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani in 3 z Oddelka za geografijo Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem), 16 avtorjev pa z drugih ustanov.

Posebej pohvalno je, da je v knjigi tudi imensko in stvarno kazalo s temeljnimi pojmi, kar pogosto pogrešamo pri geografskih monografijah.

Večina prispevkov je zanimivih in mislim, da bo vsak geograf, ki bo prebral knjigo, izvedel kaj novega. Ker pa je knjiga bogato opremljena s tematskimi zemljevidi, fotografijami, grafi in drugim slikovnim gradivom, jezik večine prispevkov pa je tekoč in razumljiv, je monografija primerna tudi za širši krog bralcev. Poleg številnih avtorjev, kartografov in fotografov, navedenih v kolofonu publikacije, velja še posebej pohvaliti vse tri urednike, Boštjana Roglja, Irmo Potočnik Slavič in Ireno Mrak, nato Miloško Mansoor, ki je lektorirala prispevke, Darjo Gros, ki je izdelala prelom knjige, in Tanjo Koželj za oblikovanje barvite naslovnice, ki ponazarja pestrost Gorenjske.

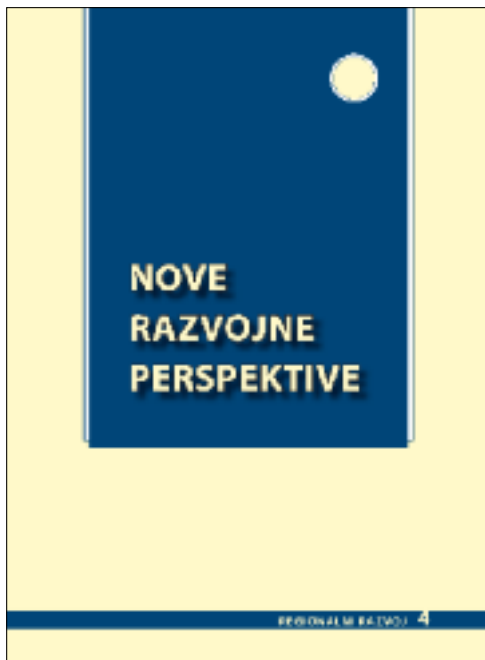
Drago Perko

Janez Nared, Drago Perko, Nika Razpotnik Visković (uredniki):

Nove razvojne perspektive

Regionalni razvoj 4

Ljubljana 2013: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Založba ZRC, 188 strani, ISBN 978-961-254-490-4

Četrta knjiga zbirke Regionalni razvoj z naslovom Nove razvojne perspektive je izšla ob boku tradicionalnega simpozija Slovenski regionalni dnevi (glej rubriko Zborovanja v tej številki), ki ga je organiziral Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU v sodelovanju z Ministrstvom za gospodarski razvoj in tehnologijo, Slovenskim regionalnim razvojnim skladom, Občino Laško in Regionalnim centrom za razvoj Zasavja med 24. in 25. oktobrom 2013 v Rimskih Toplicah.

Knjiga je izšla v letu, ki je z vidika regionalnega razvoja prelomno, saj se zaključuje sedemletno programsko obdobje 2007–2013, v katerem je bila Slovenija deležna precejšnjega obsega sredstev v okviru evropske kohezijske politike, pred vrati pa je novo programsko obdobje 2014–2020. V Sloveniji se namreč trenutno pripravlja strateške in programske dokumente za novo finančno perspektivo, kar je priložnost, da se celovito preuči možne razvojne poti in najde najprimernejše rešitve, ki bodo prispevale k trajnostnemu razvoju ter rasti Slovenije in njenih regij ter k ustvarjanju novih delovnih mest. Prav tako je zaključevanje iztekajočega se programskega obdobja primeren trenutek za vrednotenje izvedenih ukrepov in projektov. Pregledno in temeljito vrednotenje preteklega dela je nujno, če želimo izpostaviti dosežke in če se želimo izogniti ponavljanju morebitnih napak. Namen knjige je bil torej oceniti iztekajoče se programsko obdobje in vzpostaviti temelje novemu, prihajajočemu.

Poleg predgovora ministra za gospodarski razvoj in tehnologijo, Stanka Stepišnika, in uvodnika sourednice, Nike Razpotnik Visković, znanstveno monografijo sestavlja sedemnajst prispevkov, ki jih je napisalo enaintrideset avtorjev. Posebna pozornost je bila namenjena podeželju, ki je bistveni del kulturne pokrajine in identitete tako Slovenije kot tudi ostalih držav skupnega evropskega prostora. Med številnimi temami, ki so jih avtorji predstavili, velja posebej izpostaviti štiri, ki se med seboj močno prepletajo in dopolnjujejo: kulturna dediščina, turizem, (ekološko) kmetijstvo in okolje.

S kulturno dediščino sta se ukvarjali zlasti Jasna Fakin Bajec in Saša Poljak Istenič, ki sta skušali odgovoriti na vprašanje, kako s pomočjo kulturne dediščine doseči trajnostni razvoj podeželja, ter Benjamin Štular, ki je predstavil metodologijo priprave strokovnih podlag za celostno ohranjanje kulturne dediščine »krajini«, tako imenovanih »kulturnih krajin«. Povezavo kulturne dediščine s turizmom je na primeru kulturnega turizma, kot vira novega razvoja lokalnih skupnosti, morda še najbolj opisal David Bole. V navezavi na turizem sta pomembna dva prispevka, ki opozarjata na neizkoriščene turistične potencialne. Bojan Erhartič, Matija Zorn in Blaž Komac so v tej luči izpostavili in temeljito obdelali geoturizem, Rok Ciglič in Drago Perko pa pokrajinsko raznolikost Slovenije, po kateri naj bi bila Slovenija celo »najbolj vroča točka« v Evropi – potencial, ki ga vsekakor ne velja zavreči.

Kmetijstvo je dejavnost, ki ima večplasten značaj. Od tega, da predstavlja pomembno gospodarsko panogo in blažilca socialnih razlik, do varuha okolja in zaščitnika kulturne pokrajine. Gospodarsko vlogo kmetijstva je obdelovalo več avtorjev. Maruša Goluža se je ukvarjala z izzivi slovenske kmetijske politike za pameten, vključujoč in trajnosten razvoj podeželja. Z izzivi ekološkega kmetijstva in turizma na ekoloških kmetijah sta se soočila Dane Podmenik in Simon Kerma, s tržno pridelavo na ekoloških kmetijah pa sta se ukvarjali tudi Barbara Lampič in Anamarija Slabe. Zelo problematične zadeve, in sicer stanja in izzivov zemljiških operacij v Sloveniji, sta se lotila Anka Lisec in Tomaž Primožič. Na manjšem območju škofjeloškega podeželja sta obstoj in razvoj primarne kmetijske dejavnosti kmečkih gospodinjstev preverila Kristina Knific in Štefan Bojnec. V obdobju, ko se veliko govori o čedalje bolj popularnem socialnem podjetništvu, je bil zanimiv prispevek večjega števila avtorjev o socialnem kmetijstvu. Napisali so ga Majda Črnič Istenič, Lilijana Šprah, David Bole, Lucija Lapuh, Janez Nared in Nika Razpotnik Visković.

Okoljske vsebine regionalnega razvoja je tokrat najizraziteje zastopala Nataša Ravbar, ki je izdelala vrednotenje stanja na področju varovanja kraških vodnih virov in podala predloge za trajnejši razvoj na primeru Notranjsko-kraške regije.

Poleg omenjenih vsebin so v knjigi prostor našle tudi širše teme, ki presega podeželski značaj. Anton Perpar, Damijana Kastelec in Andrej Udovč so poskušali pojasniti razvojne razlike v Sloveniji s pomočjo multivariatnih statističnih metod. Z regionalnimi razlikami v poklicni sestavi kot strukturnim dejavnikom slovenskega gospodarstva se je ukvarjal tudi Jani Kozina. V času gospodarske, politične,

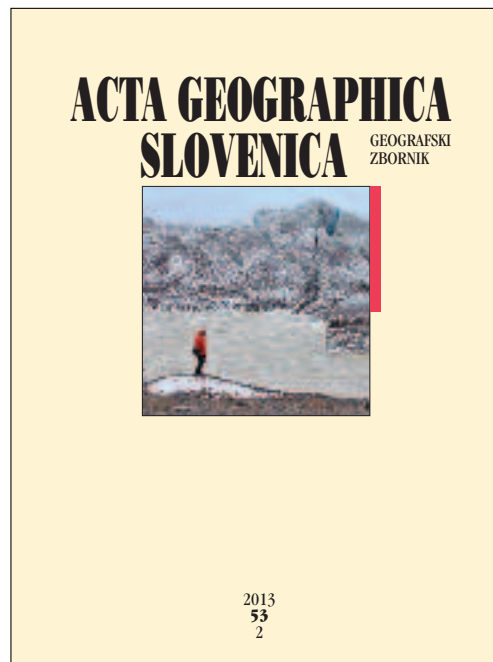
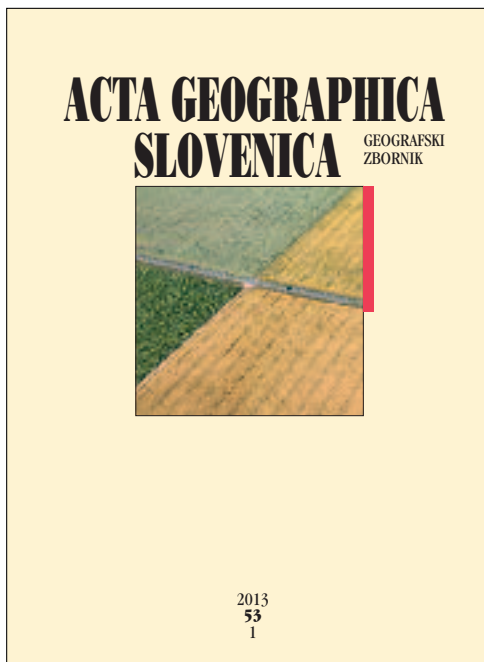
moralne in druge krize je bil zelo zanimiv prispevek več avtorjev, in sicer Blaža Komaca, Lucije Lapuh, Janeza Nareda in Matije Zorna, ki so obravnavali vprašanje prožnosti prostorskih sistemov v primeru kriznih dogodkov. Slednje in podobno lahko natančneje spremljamo z razvojem geoinformacijskih orodij, kot je na primeru interaktivnega spletnega orodja za prikazovanje in posredovanje geostatistik (KASPeR) prikazal Igor Kuzma. Enega pomembnejših prispevkov sta pripravili Valentina Lavrenčič in Ines Lupše, ki sta se izrazito zazrli v prihodnost, v pripravo strateških in izvedbenih dokumentov za novo programsko obdobje 2014–2020.

Nove razvojne perspektive kot četrta knjiga v zbirki Regionalni razvoj vsekakor predstavlja pomembno stičišče najnovejših pogledov različnih strokovnjakov na regionalni razvoj v Sloveniji. Slednjega v luči nove finančne perspektive, še vedno ne pojemajoče gospodarske krize in vse bolj globaliziranega sveta čakajo novi izzivi. Nekatere so avtorji znanstvene monografije že predvideli in ponudili tudi marsikatero rešitve, nekateri pa še vedno čakajo, da se jih odkrije. Ali jih bomo znali izkoristiti sebi v prid, pa bo pokazal čas.

Jani Kozina

Acta geographica Slovenica/Geografski zbornik 53-1 in 53-2

Ljubljana 2013: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Založba ZRC, sozaložnik SAZU, 428 strani, ISSN 1581-6613

Revija v letniku 53 prinaša kar enaindvajset znanstvenih prispevkov, deset v prvi in enajst v drugi številki. Po dva uvodna prispevka v obeh številkah sta posvečeni 90. obletnici akademika Ivana Gamsa. V prvi številki Andrej Kranjc (Slovenka akademija znanosti in umetnosti) piše o Ivanu Gamsu kot krasoslovcu, Matija Zorn in Blaž Komac (oba Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU) pa o pris-

pevku jubilanta k slovenski fizični geografiji in geografiji naravnih nesreč. V drugi številki Drago Kladnik (Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU) osvetli Ivana Gamsa kot terminologa, biografa ter enciklopeda, sklop teh pregledih člankov pa končuje Drago Perko (Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU) s prispevkom Ivana Gamsa k regionalni geografiji in regionalizacijam Slovenije.

V obeh številkah nato sledijo po štirje redni prispevki, druga polovica obeh številka pa je namenjena »posebnima številka« s tematsko zaključenimi prispevki o naravnih nesrečah (53-1) ter kulturnih vrednotah in trajnostnem podeželskem razvoju (53-2). S tovrstno prakso je revija začela pred dvema letoma s številko 51-2. Ti prispevki se od običajnih razlikujejo tudi po tem, da so pisani le v angleške jeziku.

Redni sklop člankov v prvi številki začenja madžarski prispevek Árona Kincsesa (Madžarski statistični urad) in sodelavcev z naslovom 'Prostorske strukture v Evropi', v katerem avtorji na podlagi statističnih metod opredeljujejo »jedrne regije« v Evropi. Sledijo trije slovenski prispevki. Anka Lisec (Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani) in sodelavci so napisali prispevek z naslovom 'Analiza primernosti evidence rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč za določanje sprememb rabe zemljišč na primeru pomurske statistične regije', s ciljem podati temeljne informacije o kakovosti podatkovnih nizov ter pregledati njihovo uporabnost. Sledi prispevek Najee Marot (Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani) in sodelavk z naslovom 'Slovenija kot naravni park Evrope? Presoja učinkov Nature 2000 v prostoru' o pozitivnih in negativnih prostorskih učinkih tako imenovane habitatne direktive. Sklop pa zaključuje prispevek Roka Cigliča in Draga Perka (oba Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU) z naslovom 'Pokrajinske vroče točke Evrope' v katerem avtorja primerjata pokrajinsko raznolikost po Evropi. Ugotavljata, da ima največjo povprečno pokrajinsko raznolikost prav Slovenija.

Kot rečeno drugi del prve številke sestavljajo tematsko zaokroženi prispevki s področja naravnih nesreč. Gre za vabljen prispevek s konference z naslovom *Natural hazards: lessons from the past, prevention and prediction*, ki je maja 2012 potekala v Novem Sadu (glej rubriko Zborovanja v Geografskem vestniku 84-2). V tokratni številki so objavljeni trije vabljeni prispevki, še nekaj pa jih bo objavljenih v nadaljevanju posebne številke prihodnje leto (številka 54-1). Tematski sklop ima uvodni prispevek ('*Natural hazards – some introductory thoughts*') urednikov posebne izdaje Blaža Komaca (Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU) in sodelavcev, ki mi sledi članek Tina Lukića (Prirodoslovno-matematična fakulteta Univerze v Novem Sadu) in sodelavcev z naslovom '*Classification of natural disasters between the legislation and application: experience of the Republic of Serbia*'. Članek na primeru Srbije pokaže razlike v definiranju naravnih nesreč med raziskovalno sfero in državnimi institucijami. Drugi je prispevek Milivoja B. Gavrilova (Prirodoslovno-matematična fakulteta Univerze v Novem Sadu) in sodelavcev z naslovom '*Is hail suppression useful in Serbia? – General review and new results*' o smiselnosti boja proti toči v Srbiji z raketiranjem nevihtnih oblakov. Sklop zaključuje prispevek Zorana Miloševića (Prirodoslovno-matematična fakulteta Univerze v Novem Sadu) in sodelavcev z naslovom '*Using natural disasters to instigate radical policy changes – the effect of Fukushima nuclear power plant accident on nuclear energy policies*' o tem ali so dogodki v jedrski elektrarni v Fokušimi po uničujočem cunamiju marca 2011 privedli do kakšnih sprememb v uradnih pogledih na uporabo jedrske energije.

Redni sklop člankov drugi številki začenja prispevek Mateja Gabrovca (Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU) in sodelavcev z naslovom 'Triglavski ledenik med letoma 1999 in 2012' v katerem so prikazani rezultati raziskovanj in meritev na Triglavskega ledeniku v zadnjem desetletju in pol. Nataša Ravbar (Inštitut za raziskovanje krasa ZRC SAZU) in sodelavci so napisali prispevek z naslovom 'Opuščeni vodni viri kot potencialni viri vodooskrbe – predlog upravljanja s kraškimi izvirov Korentan pri Postojni' kot primeru dobre prakse obujanja v preteklosti opuščenih vodnih virov, ki lahko v prihodnje služijo kot nadomestni viri pitne vode v primeru prekomerne izrabe ali onesnaženja primarnih vodnih virov. Sledi prispevek Daniele Ribeiro (Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU) in sodelavcev z naslovom 'Štiri okna obmejnega območja: dimenzije prostora opredeljene s podatki o spremembah pokrovnosti tal pridobljenih iz zgodovinskih zemljevidov' o spremembah rabe tal v Prekmurju v zadnjih dvesto letih. Sklop zaključuje prispevek Antala Auberta (Prirodoslovna fakulteta Univerze v Pečuhu)

in sodelavcev z naslovom 'Turistični indeks kot indikator intenzitete turizma' o posebnem kazalniku, ki omogoča prikaz turistične zmogljivosti različnih naselij in regij.

Drugi del druge številke sestavljajo tematsko zaokroženi prispevki s področja kulturnih vrednot in trajnostnega podeželskega razvoja, ki imajo skupen uredniški uvodnik Davida Boleta (Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU) in sodelavcev z naslovom 'Cultural values and sustainable rural development: A brief introduction'. Gre za prispevke, ki so bili zbrani v okviru mednarodnega projekta SY_CULTour – Sinergija kulture in turizma: uporaba kulturnih vrednot v manj razvitih ruralnih območjih (<http://www.sycultour.eu/>). V tokratni številki so objavljeni štirje prispevki, še nekaj pa jih bo objavljenih v nadaljevanju posebne številke prihodnje leto (številka 54-2). Mateja Šmid Hribar in Špela Ledinek Lozej (obe ZRC SAZU) sta napisali prispevek z naslovom 'The role of identifying and managing cultural values in rural development', v katerem na primeru idrijskega podeželja opozarjata na razvojni potencial, ki ga imajo kulturne vrednote. Sledi prispevek Federica Bigarana (Pokrajina Trento) in sodelavcev z naslovom 'Enhancing territorial capital for developing mountain areas: the example of Trentino and its use of medicinal and aromatic plants' o sodobnih ekonomskih izzivih v hribovitih območjih in nekaterih inovativnih rešitvah v Pokrajini Trento. Tretji je prispevek Janeza Nareda (Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU) in sodelavcev z naslovom 'Including development topics in a cultural heritage management plan: Mercury heritage in Idrija', kako na pravi način vključiti kulturno dediščino v razvojno strategijo Idrije. Sklop zaključuje prispevek Vanje Dragičević (Prirodoslovno-matematična fakulteta Univerze v Novem Sadu) in sodelavcev z naslovom 'Evaluation of tourist attractiveness and museum management in Sombor and Apatin (Serbia)' o upravljanju s kulturnimi vrednotami.

Kot vsi letniki revije od leta 1995 (letnik 35), je tudi tokratni prosto dostopen na spletni strani: <http://ags.zrc-sazu.si/>. Poleg tega je revija dostopna še prek nekaterih drugih spletnih portalov: *Geoscience e-Journals* (<http://paleopolis.rediris.es/geosciences/>), *Google scholar* (<http://scholar.google.si/>) in *EBSCOhost* (<http://www.ebscohost.com/>) ter v direktoriju prosto dostopnih znanstvenih revij *DOAJ* (*Directory of open-access journals*; <http://www.doaj.org/>) in Digitalni knjižnici Slovenije (<http://www.dlib.si>). Se pa reviji v prihodnjem letu obetajo večje tehnične spremembe na področju urednikovanja, saj bo le to prešlo na uredniški sistem imenovan *Open Journal Systems* (<http://pkp.sfu.ca/ojs/>), ki naj bi po eni strani olajšal delo uredništva, po drugi strani pa avtorjem člankov omogočal lažjo sledljivost v kateri uredniški fazi se nahajajo njihovi prispevki. Naslov spletne strani preko katere bo prihodnje leto steklo poslovanje uredništva z avtorji je: <http://ojs.zrc-sazu.si/ags/index>.

Matija Zorn

Aleš Smrekar, Jernej Tiran (urednika):

2Bparks MAINSTREAM

Ljubljana 2013: Založba ZRC, 136 strani, ISBN 978-961-254-444-7

Publikacija *2Bparks MAINSTREAM* je ena od sklepnih publikacij mednarodnega projekta *2Bparks* (*Creative Sustainable Management, Territorially Compatible Marketing, and Environmental Education*; <http://www.2bparks.org/>) v katerem so od julija 2010 do junija 2013 sodelovali projektni partnerji iz Cipra, Francije, Grčije, Italije, Portugalske, Slovenije in Španije. Projekt je vodil Oddelek za prostorsko načrtovanje in parke dežele Benečije iz Benetk, edini sodelujoči slovenski partner pa je bil Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, ki je bil med drugim zadolžen tudi za urejanja predstavljene publikacije. V publikaciji, pisani v angleškem jeziku, so prispevki vseh projektnih partnerjev. Opremljena je z bogatim slikovnim gradivom, med drugim tudi z izbranimi fotografijami s fotografskih natečajev.

Glavni namen projekta *2Bparks* je bilo razvijanje inovativnih strategij upravljanja z zavarovanimi območji za izboljšanje njihovega delovanja. Pri razvoju strategij, ki vključevale delovanje javnih služb in zasebne naložbe, so imele pomembno vlogo tudi okoljske vsebine. Projekt *2Bparks* je z vključevanjem

okoljskih vsebin v procese odločanja, razvoja trajnostnega turizma in ozaveščanja prispeval k trajnostni rabi naravnih virov ter h krepitvi povezav med družbo, gospodarstvom in zavarovanimi območji.

V publikaciji je poudarek na tistih rezultatih in dejavnostih projekta, ki imajo po ocenah urednikov največ možnosti, da postanejo dobre prakse sonaravnega upravljanja z zavarovanimi območji in okoljske vzgoje. Temelj za vse projektne aktivnosti so bili tako imenovani lokalni razvojni pilotni načrti (*Local Development Pilot Plans*), ki so bili večinoma zasnovani na podlagi koncepta interpretacije, ki v državah na jugu Evrope še ni tako razvit kot na primer na angleško govorečih območjih (Združene države Amerike, Kanada, Avstralija, Združeno kraljestvo). Interpretacija obiskovalcu pomaga razumeti pokrajino in želi spodbuditi njegovo zanimanje za naravne vrednote in kulturno dediščino, skrb pa tudi za njeno ohranjanje. V publikaciji se pojavi zanimiv termin »*Places of Sense*«, ki bi ga lahko prevedli kot »*kraji, ki jih začutimo*«, saj ga avtorji razložijo kot subjektivno občutenje določene pokrajine, kraja.

Velik del projektne aktivnosti je bil usmerjen v razvoj trajnostnega turizma. V ta namen je bila na podlagi transnacionalnega pristopa izdelana Skupna marketinška strategija (*2Bparks Joint Marketing Strategy*), ki tudi zaradi svoje transnacionalne zasnovanosti predstavlja solidno podlago za nadaljnje aktivnosti v pilotnih območjih. Strategija je služila kot podlaga za snovanje lokalnih turističnih strateških načrtov, ki so jih spremljale tudi posamezne poskusne pilotne akcije. Akcija okoljskih grozdov (*2Bparks Environmental Clusters*), ki je temeljila na ponudbi trajnostnih ter okolju prijaznih storitev in izdelkov, je k sodelovanju privabila številna podjetja, ki so izpolnjevala kriterije družbene odgovornosti in trajnostne naravnosti ter tako pridobila poseben status »zelenega članstva«.

V okviru projekta je bilo vzpostavljenih veliko inovativnih spletnih aktivnosti, v okviru katerih je potekalo obveščanje (na primer e-koledar), ozaveščanje in izobraževanje (na primer e-lekcije) o zavarovanih območjih. E-koledar (*E-calendar*) je elektronski koledar dogodkov v zavarovanih območjih v Sredozemlju in v širšem evropskem prostoru. Dogodki so shranjeni v GIS spletni platformi, ki jo kraši zlasti uporabnikom prijazna navigacija. 2Bparks izobraževalna platforma (*Edu-platform*) je orodje za usposabljanje različnih javnosti in je bila razvita z namenom, da bi izboljšali znanje in upravljanje

na področju zavarovanih območij. Platforma vključuje učna gradiva za dve ciljni skupini – učence in odrasle (na primer študenti, raziskovalci, upravljavci). Slovenski partnerji so predstavili koncept in praktično izvedbo e-lekcij (*E-lectures*), vezanih na učno pot ob Iški. E-lekcije so strokovno pripravljeno učno gradivo, usklajeno z učnimi načrti za osnovne in srednje šole, ki je dostopno na spletnih straneh Krajinskega parka Ljubljansko barje (<http://www.ljubljanskobarje.si/>). E-lekcije so vključene tudi v program Vesela šola.

Nekoliko drugačen način izobraževanja v obliki izobraževalnih laboratorijev (*Educational laboratories*) pa je izvedel eden od italijanskih partnerjev v zavarovanem območju Lama del Sesia. Organizirali so eksperimentalne izobraževalne delavnice za otroke, družine ter prebivalce zavarovanega območja, na katerih so jim predstavili posebnosti parka.

Slovenski partnerji so obravnavali zavarovano območje Ljubljanskega barja. Zaradi varovanja biotske in pokrajinske pestrosti ter spodbujanja trajnostnega razvoja, skladnega s krajevno tradicijo, je bilo jeseni 2008 območje razglašeno za Krajinski park Ljubljansko barje. V sklepni publikaciji je tako moč najti tudi opis nekaterih aktivnosti, ki so jih na Ljubljanskem barju izvajali sodelavci Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU – e-lekcije za več ravni osnovnošolskega in srednješolskega izobraževanja, fotografski natečaj za mladino ter podpis sporazuma o sodelovanju s Krajinskim parkom Ljubljansko barje.

Celotna monografija je dostopna na spletnem naslovu: <http://giam2.zrc-sazu.si/sites/default/files/9789612544447.pdf>.

Mateja Breg Valjavec

